

Innhold

1	Innledning.....	4
1.1	Innledning.....	4
1.2	Tilstøtende planer.....	4
1.3	Visjon, verdier og hovedmål for Rendalen kommune.....	5
1.3.1	Visjon.....	5
1.3.2	Verdier.....	5
1.3.3	Hovedmål.....	5
2	Virkemidler innenfor næringsarbeidet i Rendalen kommune.....	6
2.1	Generelt.....	6
2.2	Næringsfond.....	6
	Etablereropplæring.....	6
	Regionalt næringsarbeid.....	6
2.3	Spesielle miljøtiltak i jordbruket (smil).....	6
2.4	Nærings- og miljøtilskudd i skogbruket.....	6
	Rentemidler av skogfond.....	7
3	Konkurransmessige fortrinn og muligheter.....	7
3.1	Offentlig tilrettelegging og tjenester.....	7
3.2	Kulturlandskap og store områder med flott natur, lett tilgjengelig.....	8
3.3	Landbruk og landbruksbasert industri.....	8
3.4	Utmarkssnæring - Jakt og fiske.....	8
3.5	Lokal matkultur.....	9
3.6	Kulturliv som grunnlag for næringer.....	10
3.7	Attraksjoner.....	10
3.8	Deltidsinnbyggere og hytta som hjem nr. 2.....	10
3.9	Videreforedling av råvarer.....	11
3.10	Småkraftverk / Energi.....	11
3.11	Menneskene.....	11
4	Strategiske utfordringer og status.....	11
4.1	Befolkningsutvikling og aldersfordeling.....	12
4.2	Næringsliv og sysselsetting.....	12
4.3	Hytteområder.....	12
4.4	Landbruk.....	12
4.5	Infrastruktur.....	14
5	Reiselivet og hvordan oppleve Rendalen.....	14
6	Grunnlagsdata - innhenting av informasjon - medvirkning - innspill.....	16
6.1	Spørreundersøkelse.....	16
6.2	Digitalt gjestebud (SWOT-analyse).....	17
6.2.1	Styrker:.....	17
6.2.2	Svakheter:.....	18
6.2.3	Muligheter:.....	19
6.2.4	Utfordringer:.....	20
6.3	Politisk verksted - kommunestyret og inviterte.....	21
7	HANDLINGSDELEN 2022-2023.....	23
7.1	INFRASTRUKTUR.....	24
7.1.1	Bredbånd og mobildekning.....	24
7.1.2	Standardheving og flere trafikksikringstiltak på og langs RV3, FV30 og FV237.....	24
7.1.3	Elektrifisering av Rørosbanen.....	24
7.1.4	Kollektivtilbud.....	25

7.2	NÆRINGSUTVIKLING.....	25
7.2.1	Etablering og næringsutvikling	25
7.2.2	Bedriftsbesøk folkevalgte.....	25
7.2.3	Førstelinetjeneste.....	25
7.2.4	Regionale virkemiddelapparatet.....	26
7.2.5	Gründerkvelder og etablererkurs.....	26
7.2.6	Arenaer for hele næringslivet.....	26
7.2.7	Etablere og tilby kontorplasser.....	26
7.2.8	Mot svart arbeid.....	26
7.2.9	Banktjenester lokalt.....	27
7.2.10	Riskokapital.....	27
7.2.11	Drive aktiv bedriftsutvikling.....	27
7.3	LANDBRUK JORD- OG SKOGBRUK.....	27
7.3.1	Motivere til å videreutvikle bonden, skogeieren og utmarksforvalteren.....	27
7.3.2	Ny giv i Rendalslandbruket.....	27
7.3.3	Konfliktdependende tiltak for å begrense rovdyrskader	28
7.3.4	Tiltaksstrategi for skogbruket.....	28
7.3.5	Sekretariat til lag/foreninger.....	28
7.3.6	Optimalisere fiskeforvaltning for sports- og næringsfiske	28
7.4	KULTUR OG REISELIV	28
7.4.1	Verdiskaping innen reiseliv/besøksnæringer.....	29
7.4.2	Utvikle Rendalen som bærekraftig eldorado for jakt, fiske og friluftsliv.....	29
7.4.3	Pilegrimsleden.....	29
7.5	ØVRIGE NÆRINGSLIV	29
7.5.1	Initiere til nærings samarbeid.....	29
7.5.2	Lokal verdiskaping basert på lokale råvarer og tjenester	29
7.5.3	Tilrettelegge for produktpakker.....	30
7.5.4	Næringsarealer til videre vekst og utvikling	30
7.6	KOMPETANSEUTVIKLING	30
7.6.1	Styrke regionale skole- og kurstilbud.....	30
7.6.2	Arrangementsutvikling.....	30
7.6.3	Arrangere ambassadørkurs	30
7.6.4	Formidlingen av lokalhistorie, kulturminner og natur- og kulturverdier	31
7.6.5	Forsknings- og utviklingsmiljøer inklusiv bioøkonomi	31
7.6.6	Lærlingeplasser i kommunal og privat sektor	31
7.6.7	Ungt Entreprenørskap og SUM-messa.....	31
7.6.8	Regionale utdanningsmuligheter.....	31
7.7	MARKEDSKOMMUNIKASJON	32
7.7.1	Utarbeide en næringsoversikt.....	32
7.7.2	Rendalen som ideelt oppvekststed.....	32

1 Innledning

1.1 INNLEDNING

Ambisjonen med strategisk næringsplan (SNP) er å skape gode forutsetninger for næringsutvikling i kommunen – innen noen prioriterte strategiske områder. Den strategiske delen setter opp overordnede mål, og strategier for å nå disse. Denne delen av planen skal være en ledetråd for næringslivet, politikerne og administrasjonen. Derigjennom kan kommunen disponere virkemidlene for å bedre forutsetningene for næringsutvikling innen de prioriterte områdene. Kommunens ambisjon med SNP er at i godt samarbeid med næringslivet, så skal kommunen så langt mulig legge forholdene til rette for etablering, utvikling og vekst for næringsvirksomhetene. Kommunen skal også være en pådriver for næringsutvikling på overordnet nivå på tvers av bransjer og bedrifter. På bakgrunn av denne planen skal kommunen disponere sine virkemidler for å bidra til næringsutvikling.

1.2 TILSTØTENDE PLANER

Den strategiske delen av planen har et tidsperspektiv fra 2022 – 2030. Handlingsdelen rulleres hvert år.

Den skal også bygge opp under Strategisk plan for Regionrådet for Fjellregionen 2020-2024, som har visjonen “Rom for å skape – tid til å leve”

Planen skal ses i sammenheng med andre kommuneplaner. Forholdet mellom Aktiv SNP og øvrige plandokumenter i Rendalen kommune er slik:

Rendalen kommunes planstrategi 2021-2024

Planstrategien gir en overordnet beskrivelse av utfordringer i lokalsamfunnet, samt hvilke planbehov disse utfordringene utløser.

Kommuneplan er kommunens øverste styringsverktøy, og består av en arealdel og en samfunnsdel. Kommuneplanen kan ved behov detaljeres i form av komunedelplaner, tema- og/eller reguleringsplaner. Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel revideres i samsvar med vedtatt planstrategi. **Kommuneplanens samfunnsdel** omhandler langsiktige utfordringer, mål og strategier basert på visjon og verdier. Planen omfatter både kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon. I en uforutsigbar framtid, med globalisering og politisk styrte endringer, er det viktig å ha langsiktige målsettinger. Dette gjelder både for kommunen som organisasjon og hvordan vi utvikler vår kultur i lokalsamfunnet som helhet. Samfunnsdelen skal være overordnet grunnlag for de ulike virksomhetenes planer.

Kommuneplanens arealdel er en arealplan for hele kommunen. Mål og strategier fra samfunnsdelen skal legges til grunn for arealdelen. Arealdelen skal angi hovedtrekkene i arealdisponeringen og gi bestemmelser for hvilke nye tiltak som kan iverksettes og areal som kan tas i bruk. Den angir bruk og vern av arealer. Kommuneplanens arealdel omfatter planbeskrivelse, plankart og bestemmelser.

Rendalen kommunes helse og omsorgsplan 2016-2026

En plan for å sikre at kommunen oppfyller sine plikter etter helse- og omsorgstjenesteloven. Denne viser retning og prioriteringer innenfor helsesektoren.

Rendalen kommunes oppvekstplan 2017-2024.

Planen viser kommunens prioritet av gode og trygge oppvekstmiljø og er styringsverktøy for alle som arbeider med barn og unge.

Rendalen kommunes boligpolitiske plan 2017-2026.

Planen er et strategisk styringsverktøy som angir mål, tiltak og prioriteringer for kommunens boligpolitikk.

Klima- og energiplan

I henhold til Kommunal planstrategi for Rendalen 2021-2024 skal det utarbeides en klima- og energiplan. Rendalen kommune har valgt å delta i prosjektet «Regional kommunedelplan for klima og energi – Nord-Østerdal» sammen med kommunene Folldal, Alvdal, Tynset, Tolga og Os. Prosjektet startet i oktober 2021, og planprogrammet legger opp til at en felles klima- og energiplan vedtas høsten 2023, sammen med handlingsprogram for hver enkelt kommune.

Strategisk næringsplanen skal være et styringsdokument ved avgjørelser i underordnede planer knyttet til næringsutvikling i Rendalen kommune. Det er vedtatt en egen reiselivsstrategi for Rendalen kommune for 2011-2015. Denne ses i sammenheng med næringsplanen, tiltak og handlingsdel er innarbeidet i A-SNP

All næringsaktivitet skal foregå med søkelys på økonomisk- sosial- klima og miljøvennlig - bærekraftighet.

1.3 VISJON, VERDIER OG HOVEDMÅL FOR RENDALEN KOMMUNE

Med røtter fra fortiden og vilje til vekst for framtiden

1.3.1 Visjon

Med utgangspunkt i egne fortrinn ønsker vi å få til en omstilling og utvikle framtidens bærekraftige lokalsamfunn. Sammenhengene mellom bosetting, næringsliv og identitet er viktige, og strategisk arbeid med samfunns - og næringsutvikling har målsetting om å sikre økt sysselsetting og bosetting i Rendalen ved aktivt å ta i bruk naturgitte muligheter og kultur.

1.3.2 Verdier

Raushet, åpenhet og engasjement.

Med verdien: “**Raushet, Åpenhet og Engasjement**” skal vi med *historien* i naturen og kulturen skape verdier gjennom samarbeid. Rendalen kommune skal aktivt bidra til vekst og økt inntjening for kommunens næringsliv gjennom en offensiv næringspolitikk, fokus på innovasjon, entreprenørskap og samarbeid.

Vi ønsker å gjenspeile Rendalens identitet og verdier som tar utgangspunkt i kulturarven framstilt på en måte som fanger det moderne menneskes oppmerksomhet.

1.3.3 Hovedmål

- Vi skal være en attraktiv kommune for bosetting og næringsliv.
- Vi skal ta vare på og videreutvikle natur- og kulturverdiene på en bærekraftig måte.
- Vi skal aktivt jobbe for å bedre og utvikle samhandlingskulturen i

Rendalssamfunnet.

- Vi skal vise vilje til nytenking og bli bedre på å heie fram de som satser aktivt innen ulike næringer.

2 VIRKEMIDLER INNENFOR NÆRINGSARBEIDET I RENDALEN KOMMUNE

2.1 GENERELT

Rendalen kommune skal bistå både eksisterende næringsliv og nye etablerere. Kommunens virkemiddelbruk både gjennom direkte økonomisk støtte, og gjennom arbeidet med strategier og planverk, skal bygge opp under næringsutviklingen.

Kommunen har en 1. linjetjeneste overfor næringslivet og etablerere. Ved behov for råd og veiledning ved etablering av ny virksomhet, samt utvikling av eksisterende virksomhet oppfordres til å ta kontakt med ordfører, kommunedirektør eller næringsutvikler.

Undersøkelser viser at næringslivet forventer betydelig mer av kommunene. Dagens næringsarbeid i Rendalen kommune er knyttet til prosjektsatsninger (f.eks. Veidekulturprosjektet, Fishspot, Opplev Rendalen, Rendalstunet), viderefremming til relevante kurs (f.eks. etablererkurs) og nettverk og kompetansemiljøer. Kommunens administrasjon skal også bistå næringsdrivende med veiledning i saker knyttet til tilskuddsforvaltning.

2.2 NÆRINGSFOND

Kommunen kan gi direkte økonomisk støtte eller tilskudd gjennom kommunens to næringsfond, Kraft-fondet og KRDFondet i henhold til [gjeldende vedtekter og retningslinjer for Rendalen kommunes næringsfond](#).

Etablereropplæring

Både gjennom Innlandet fylkeskommune og Fjellregionen markedsføres og tilbys det både avklaringskurs og etablererkurs. Rådgivning og kompetanseutvikling tilbys også via Innovasjon Norge.

Regionalt næringsarbeid

Rendalen kommune er en del av samarbeidet i Fjellregionen og skal jobbe på det strategiske nivået av Strategisk plan for Regionrådet for Fjellregionen 2020 - 2024. Næringsutviklerne i fjellregionen har jevnlig møter og bestreber seg på å arrangere forskjellige arenaer for utvikling og nytenking. Klosser og Innovasjon Norge oppleves som meget imøtekommende og veiledende.

2.3 SPESIELLE MILJØTILTAK I JORDBRUKET (SMIL)

Formålet med tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket er å fremme natur- og kulturminneverdier i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensingen fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift. Prosjektene skal prioriteres ut fra lokale målsettinger og strategier. SMIL gjelder for alle som har landbrukseiendom, med produksjon.

2.4 NÆRINGS- OG MILJØTILSKUDD I SKOGBRUKET

Formålet med dette tilskuddet er å stimulere til økt verdiskaping i skogbruket gjennom skogskjøtsel og bygging av nye skogsbilveier.

Rentemidler av skogfond

Årlige rentemidler av skogfond kan bl.a. disponeres til fellestiltak og prosjekter, til gode for skognæringen lokalt.

Andre finansierings- og veilednings muligheter finnes hos Innovasjon Norge

3 KONKURRANSEMESSIGE FORTRINN OG MULIGHETER

Distriktsenteret har gjort en undersøkelse gjennomført av Telemarksforskning om hva som gjør at noen kommuner lykkes bedre enn andre når det gjelder næringsutvikling og bosetting. Rapporten heter «Suksessrike distriktskommuner».

Svarene er sammensatte og handler naturligvis om lokale forhold – og til en viss grad tilfeldigheter, men fellestrekk for alle eller flertallet av de var:

- *egenskaper ved stedets utviklingskultur, sentrale aktørers evner til å ta vare på de anledningene som byr seg, og det handlingsrommet som gis til ildsjeler og innovatører, både i offentlig sektor, privat næringsliv og i sivilsamfunnet.*
- *og ikke så mye om rike kommuner eller sentral beliggenhet*

Rendalen har noen konkurransemessige fortrinn som kan utnyttes i enda større grad til næringsutvikling. Disse er med utgangspunkt i:

- De unike naturgitte ressursene, med god plass og urørt natur.
- Kultur og sterke tradisjoner som et godt utgangspunkt for å utvikle opplevelsesbasert næring.
- Arkitektonisk frihet med romslige tomter i frittliggende og naturnære områder.
- Rendalen har lav sats for arbeidsgiveravgift.

Med utgangspunkt i hva Rendalen har, og hva vi kan by på, så kan en ressurs basert på verdiskaping gjennom natur og kultur være fundament for videre næringsutvikling og utviklingen av Rendalen som en god kommune å bo i. Med dette som grunnlag kan det satses på å videreutvikle en grønn kompetanseklunge. Gjennom nettverksarbeid kan en få verktøy og inspirasjon til å komme videre i konkretisering av tiltak, og bygge samarbeidsnettverk i utviklingsarbeidet både for enkeltpersoner og bedrifter. Dette forutsetter fokus på kvalitet i alle ledd, og for de som vil etablere seg vil det finnes gode økonomiske ordninger og et godt veiledningsapparat.

3.1 OFFENTLIG TILRETTELEGGING OG TJENESTER

Rendalen har lav sats for arbeidsgiveravgift, noe som vil ha svært positiv økonomisk betydning for en etablering i Rendalen i stedet for i de mer sentrale strøk. Videre er det lav arbeidsledighet, gode barnehager og skoler og høy kvalitet på helse- og omsorgstjenestene.

Rendalen kommune bør derfor være attraktiv for nyetablering av næringsvirksomhet. En utvikling av et sterkt bredbåndnett med høy kapasitet kan bidra til å gjøre kommunen attraktiv for etablering av helt ny type virksomhet.

For mange etablerere er tilgang på gode tjenester avgjørende for valg av sted for etablering. Rendalen kommune har gjennom god økonomistyring vært i stand til å opprettholde et relativt høyt nivå på offentlige tjenester. Dette bør synliggjøres for aktuelle etablerere og investorer.

3.2 KULTURLANDSKAP OG STORE OMRÅDER MED FLOTT NATUR, LETT TILGJENGELIG

Rendalen kommune kan tilby store arealer i form av lett tilgjengelig flott natur. Noe av det som folk trekker fram som det mest unike ved Rendalen er lett tilgjengelig, uberørt natur og den stillhet og ro som dette gir. Dette er en verdi som flere og flere etterspør i stadig større grad, både tilreisende og innflyttere, og som Rendalen kan utnytte og markedsføre for lokal verdiskaping. Kulturlandskapet som er skapt siden folk kom til Rendalen er spennende og variert, og innbefatter ulike former for kulturminner. Rendalen er også kjent for mange som et attraktivt område for jakt og fiske.

Kulturlandskapet og tilgjengelige naturområder med et rikt dyreliv kan være viktig både for å tiltrekke oss nye innbyggere og som et grunnlag for utvikling av reiselivsprodukter. Landskapet og naturen kan utnyttes i større grad til produktutvikling og markedsføring på en slik måte at det kommer lokalt næringsliv til gode, f.eks. til utvikling av opplevelsesnæring og utmarksturisme. Igjengroing av kulturlandskapet blir et stadig større problem.

3.3 LANDBRUK OG LANDBRUKSBASERT INDUSTRI

Landbruket er en viktig næring i Rendalen og utgjør ryggraden i lokalsamfunnene i kommunen. I tillegg til å produsere bærekraftig, kortreist, trygg og god mat, miljøvennlige bygningsmaterialer og fornybar energi, skaper landbruket et vakkert kulturlandskap som gjør kommunen til et attraktivt bosted og interessant reisemål for turister.

Rendalen har fortsatt et aktivt landbruksmiljø der det er foretatt betydelige investeringer de senere år. Dyktige brukere med høy kompetanse sammen med lokalsamfunnet som er stolte av landbruket og kulturlandskapet i kommunene er viktig for å bevare et levende landbruk framover. Å lykkes i landbruket handler også om å ta i bruk nye muligheter sammen eller enkeltvis, om å jobbe kunnskapsbasert, om å bruke kompetansemiljøer rundt seg og om å utvikle produkter som øker lønnsomheten. Det gir muligheter i Rendalen å utnytte og videreutvikle de naturgitte ressursene vi har. Rapporten om «Verdiskaping i landbruket og landbruksbasert virksomhet i Hedmark» (NILF 2016 utgitt i 2017) viser også at Rendalen allerede har en forholdsvis høy andel innenfor tilleggsnæringene knyttet til landbruket. Ved å skape forståelse for mulighetene innenfor landbruk og satsing på bygdenæringer vil det kunne være mulig å utvikle dette videre. Det er et potensial og ønske om nyetablering og videreutvikling av næringer basert på hele bredden av landbrukets ressurser. Også det å utnytte landbrukets kulturminner og ledig bygningsmasse som en ressurs for ny eller tradisjonell næringsutvikling kan ses i denne sammenheng. Bistå grunneiere/sammenslutninger i saker mot tyngre aktører (f.eks. NVE, fylkeskommunen mm)

Innenfor skogbruket er det spesielt bedring av skogsvegnett som muliggjør økt avvirking, potensial for økt bidrag i klimasammenheng og økt utnyttelse og ikke minst videreutvikling av skogsråstoffet som gir muligheter for økt verdiskaping. Produktutvikling vil bli svært viktig for å oppnå dette.

3.4 UTMARKSSNÆRING - JAKT OG FISKE

Jakt- og fiskemulighetene i Rendalen utgjør et potensial i næringsutviklingen. I kommunen er det i de siste årene satset en del på innlandsfisk, primært næringsfiske og fisketurisme. Fiskekortsalget har

bl.a. igjennom fishspot og økt markedsføring ført til en tredobling av omsetningen. Innlandsfiske er en ressurs som er lite utviklet, men som har et betydelig potensial både som næringsfiske og som grunnlag for reiseliv og turisme. Dette er trolig det området som har størst potensial når det gjelder utvikling av salgbare utmarksprodukter. Lotteierlaget i Sølensjøen har i lengre tid drevet tynningsfiske for å holde sikbestanden på et akseptabelt nivå. Fiskeressursen i Sølensjøen holder høy kvalitet og burde være mulig å foredle i kommunen.

Hjorteviltet elg, hjort og rådyr forvaltes av seks ulike vald i Rendalen med godkjent bestandsplan og direkte tildeling. Det er elg som utgjør den største ressursen og i snitt er det felt 253 elg årlig de siste 10 åra. Bestanden er stabil sett over den siste 10-års perioden og har et snitt på 0.44 sett elg pr. jegerdagsverk. Hjort jaktes ikke i alle vald og det felles betydelig mindre hjort enn elg selv om det har vært en økt avskyting de siste årene. Den største bestanden av hjort felles på Hanestad ellers er den klumpvis fordelt. Det er imidlertid flere grunneierlag som tilbyr rene hjortekort til jegere. For det minste hjorteviltet, rådyret felles det mellom 20 og 40 dyr årlig. Grunneierlag tilbyr rådyrkort mange steder. Rendalen kommune har egne måltall for hjorteviltartene elg hjort og rådyr. Fjellets nomade, villrein, kan det jaktes på i Sølnekletten villreinområde i Hanestad Vestfjell. Man kan også jakte rendalsren i Rendalen Østfjell som begge gir en betydelig inntekt til grunneiere.

Kommunale retningslinjer for forvaltning av hjortevilt

Etter siste istid tok det århundrer før alle deler av flora og fauna etter hvert fant sin plass i naturen. Først kom lav og mose, etterfulgt av andre planter, deretter fulgte dyra som livnærte seg av denne rike floraen og til slutt mennesket. Flokker av reinsdyr var nok blant de første dyrene som fant sin plass, og hadde Rendalen Østfjell som leveområde og vinterbeite i tusener av år. Det er avdekket spor etter svært omfattende fangst gjennom tusener av år. Etterhvert ble villreinstammen kraftig desimert, og i 1902 ble den totalfredet. I 1907 talte den lokale stammen kun 500 dyr, og etter at staten solgte jaktkort på grunn den ikke eide, ble stammen så godt som utryddet i 1908 – til stor forargelse for rendølene. På den andre side ble dette startskuddet for etableringen av «Rendalsren» og Rendal Renselskap, som kjøpte inn 90 reinsdyr fra Tyin i Valdres og startet en godt planlagt forvaltning. «Rendalsren» er i dag en viktig spydspiss i Rendalens merkevare.

Rendal Renselskap er en organisasjon som omfatter ca 250 grunneiere i Rendalen Østfjell. I tillegg inngår områder i Engerdal kommune som disponeres av Engerdal Fjellstyre, deler av Tynset kommune og Eltdalsområdet i Trysil kommune. Området som disponeres av Rendal Renselskap, er totalt ca 2 300 km².

Renstammen forvaltes av Rendal Renselskap og status for dyrene er eiendomsdyr som forvaltes etter reindriftslovens bestemmelser. Rensstammen har en egen formell status – Rendalsren – og den beskattes ved avskyting gjennom salg av jaktkort. Stammen har vært forvaltet som eiendomsdyr siden 1921 og Renselskapet har i dag konsesjon for denne driften. Optimal flokkstørrelse vinterstid er ca. 2 000 ren og i snitt ligger avskytingen på mellom 300-500 ren. Driften gir store positive ringvirkninger og verdiskaping i Rendalen. De siste årene er vinterstammen redusert til 1 300 dyr som en konsekvens av høyt rovdyrtrykk. I 2021 var det kvote på 122 og skutt 100 dyr med en vinterstamme på 1 300.

Rendalsren er kjent langt utenfor landets grenser med jegere og omdømmebyggere fra bl.a USA, Skottland, Østerrike, Tyskland. Link til Rendal Renselskap finner du [her](#)

3.5 LOKAL MATKULTUR

Stimulere til økt bevissthet og etterspørsel i nærmarkedet etter kortreist og lokal mat gir muligheter. Lokal tradisjonsmat blir mer og mer viktig for å skape en god og helhetlig opplevelse for tilreisende. Mat og kultur blir en stadig viktigere del av en opplevelse og er en voksende trend i markedet, særlig i reiselivssammenheng. Her har Rendalen flere muligheter til å stå fram som et unikt reisemål der kortreist mat er en viktig del, ved å synliggjøre den tradisjonskosten som er spesiell for Rendalen. Presentere lokal matkultur i samarbeid med prosjektet «smaken av Østerdalen» hvor Rendalstunet skal være et knutepunkt. «Smaken av Østerdalen» har som målsetting å bidra med kompetanseheving samt å gjøre lokale aktører bedre kjent med hverandre (nettverksbygging). I tillegg bidra til økt salg av lokalmat gjennom lokale serveringssteder og butikker, samt sette fokus på utvikling av opplevelser med mat og vurdering av alternative distribusjonsformer.

3.6 KULTURLIV SOM GRUNNLAG FOR NÆRINGER

Rendalen har en rik kulturhistorie og et variert og omfattende kulturliv. Det er et godt utgangspunkt for å utvikle kultur som næring og å skape flere kulturbaserte arbeidsplasser. Utfordringen er å utvikle salgbare produkter og prise disse slik at det blir en lønnsom næring. Dette bør også kunne danne grunnlag for større arrangementer, både sommer og vinter. Rendalen har allerede mange gode arrangementer som kan danne grunnlag for utvikling og vekst. Sang og musikklivet har lange og sterke tradisjoner i Rendalen som kan utnyttes i forbindelse med utvikling av arrangementer. Arrangementsutvikling bør også sees i sammenheng med lokal mat, attraksjoner, naturområder og kulturlandskapet. Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer 2019 – 2030 finner du [her](#).

3.7 ATTRAKSJONER

Rendalen har flere unike natur- og kulturattraksjoner. Disse er til dels kjent, men lite utnyttet og markedsført i den hensikt å trekke folk til Rendalen, og dermed skape grunnlag for lokal verdiskapning og opplevelsesproduksjon. Det må en produktutvikling til rundt disse, både for å få folk på gjennomreise til å stoppe opp der, og også med aktiviteter som gjør at oppholdet kan forlenges. Med utvikling og markedsføring av attraksjoner og aktivitetstilbud, på en bærekraftig og klimavennlig måte, vil Rendalen kommune framstå som en attraktiv kommune å flytte til for de som søker etter et godt bomiljø med svært liten forurensning.

- Mange unike naturtyper
- Vi har minst lysforurensning
- Tidsepoker
- Sølen
- Store sten
- Jutulhogget
- Mistra
- Tusenvis av kulturminner
- Kulturattraksjoner

Se kulturminner og kulturmiljøer for mer utfyllende liste. Den finner du [her](#).

3.8 DELTIDSINNBYGGERE OG HYTTA SOM HJEM NR. 2

Rendalen har et stort antall hytte- og fritidsboliger og flere er planlagt. Dette kan danne grunnlag for utvikling av eksisterende og nye næringer. For eksempel innen prosjektering, utvikling, bygging og hytteservice i bred forstand. Flere undersøkelser viser også at det blant eiere av fritidsboliger kan være mange som vil delta i lokal samfunns- og næringsutvikling, f.eks. ved å etablere seg i

kommunen med eget firma, eller bidra til etablering av ny virksomhet. Covid-19 pandemien har gjort det mer aktuelt for mange å vurdere om de kan bosette seg på hytta. Dette må utnyttes gjennom å tilrettelegge enda mer for at det kan skje bosetting på hytter og fritidsboliger innenfor definerte områder som har helårsvei, strøm, vann og avløp.

Å utnytte dette potensialet vil måtte generere økt aktivitet i kommunen. Det vil utvilsomt føre til økt verdiskapning for eksisterende næringsliv, innen handel- og servicenæringer spesielt. For hver og en som velger å registrere seg som bosatt i Rendalen vil kommunens overføringsinntekter fra staten øke.

3.9 VIDEREFOREDNING AV RÅVARER

Rendalen kommune har store ressurser og er i dag stort sett en råvareleverandør. Disse ressursene kan og bør videreføres i større grad enn det som er tilfelle i dag, for eksempel innen skog, fisk, bær, vilt, uberørt natur, utmarksressurser ellers, landbruksprodukter, kulturhistorie og mat.

3.10 SMÅKRAFTVERK / ENERGI

Rendalen har gode og naturgitte forutsetninger for at det kan produseres fornybar energi på en svært miljøvennlig måte. Det er bygget noen småkraftverk i Rendalen, og det er flere vassdrag som egner seg for å kunne utnyttes til miljøvennlig energiproduksjon. Videre utbygging må imidlertid avveies mot de naturinngrepene man kan akseptere. Det ligger generelt et potensial i å kunne utnytte eksisterende kraftanlegg og linjenett bedre, gjennom å oppgradere anleggene.

I den senere tiden har vi sett hvordan priser på energi påvirkes mye av det som skjer internasjonalt, og internasjonale samarbeidsavtaler som er inngått. Dette tilsier at mulighetene for å utnytte potensial for produksjon av ren energi kan være et fortrinn.

Konsesjonsregelverk og eiendomsskatteregime er en utfordring for småkraftverksbransjen.

Flere har installert solcelleanlegg, også på driftsbygninger. Slike tiltak er det gode forutsetninger for å gjennomføre.

3.11 MENNESKENE

Aldersfordelingen i befolkningen er slik at de eldste aldersgruppene er dominerende. Det vil derfor være viktig å legge til rette for at også de eldste kan bidra til aktivitet på alle nivåer i Rendalssamfunnet, også innenfor næringslivet.

De yngre aldersgruppene må stimuleres til å bli så glad i oppvekstmiljøet sitt at de heier på bygda vår. Det ligger muligheter i å arbeide for å få flere yngre til å flytte tilbake til Rendalen etter endt utdanning og opparbeidet praksis i ulike yrker.

Rendalen har et variert foreningsliv og viljen til å legge ned en innstas for frivilligheten er stor. Det vil være viktig å beholde dette, og sørge for at tilflyttere og nye generasjoner viderefører dette engasjementet. Ifølge perspektivmeldinga av 2022, scorer Rendalen veldig bra på bostedsattraktivitet.

4 STRATEGISKE UTFORDRINGER OG STATUS

Rendalen er en langstrakt distriktskommune, med lange avstander innad i kommunen og til regionale sentra. Hovedferdselsåren gjennom den delen av kommunen der det er mest bosetting og virksomhet er fylkesvei med lav standard. Det er videre en betydelig utfordring at antall innbyggere er og har vært synkende over lang tid.

4.1 BEFOLKNINGSUTVIKLING OG ALDERSFORDELING

Synkende innbyggertall medfører at rammeoverføringene fra staten reduseres. Dette sett i sammenheng med at befolkningsutviklingen er slik at antall innbyggere i de eldre aldersgruppene øker mens antall innbyggere i de yngre aldersgruppene er synkende, er krevende. Det er også krevende at tilflyttere ikke blir værende/boende.

Sett i sammenheng med at statlige oppgaver i større grad overføres til kommunene, bidrar denne utviklingen til økt press på kommunens handlingsrom.

4.2 NÆRINGSLIV OG SYSSELSETTING

Næringslivet i Rendalen er dominert av små og mellomstore bedrifter (SMB).

Landbruket er en stor og viktig næring i kommunen, og en vesentlig del av verdiskapingen er knyttet til landbruk og servicenæringer. Den største sektoren, utenom offentlig forvaltning, er handel og tjenesteytende næring som står for ca. 1/3 av sysselsettingen. Her er blant annet bygg og anlegg inkludert. I bygg og anlegg er mangelen på kvalifisert arbeidskraft stor, - dette gjelder generelt alle håndverksgrupper. Med fulle ordrebøker og lang ventetid blir det til tider utfordrende å yte god service til nye kunder og oppdrag. Det må satses på gode faglige bedriftspresentasjoner og egen rekruttering i tidlig fase i form av lærlinger og jobbgaranti. Lønns og arbeidsvilkår,- mulighet for mer turnus/Nordsjømodell også i denne bransjen må bli presentert for elever i regionen før de velger videregående utdanning. Skal bygg og anlegg ha mulighet til ekspansjon og utvikling er slike tiltak helt nødvendig

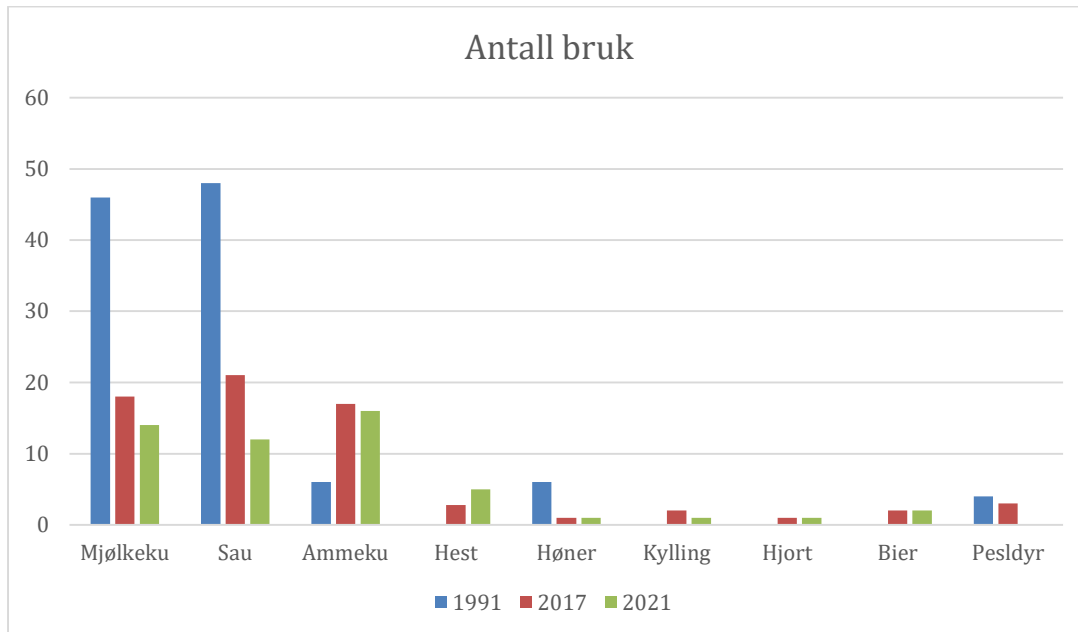
4.3 HYTTEOMRÅDER

Med sine ca. 2 300 hytter (2019) er Rendalen 3. størst i Hedmark når det gjelder antall hytter. Det har vært en betydelig vekst i antall oppførte hytter de senere årene, og det er regulert flere områder til fritidsbebyggelse som ikke er utviklet. Her er et potensial for økt omsetning og flere arbeidsplasser, både når det gjelder utvikling av hytteområder, bygging av fritidsboliger og salg av servicetjenester til eierne. Kommunen ønsker en utvikling og utbygging av hytteområdene som kommer lokalt næringsliv til gode i så stor grad som mulig.

4.4 LANDBRUK

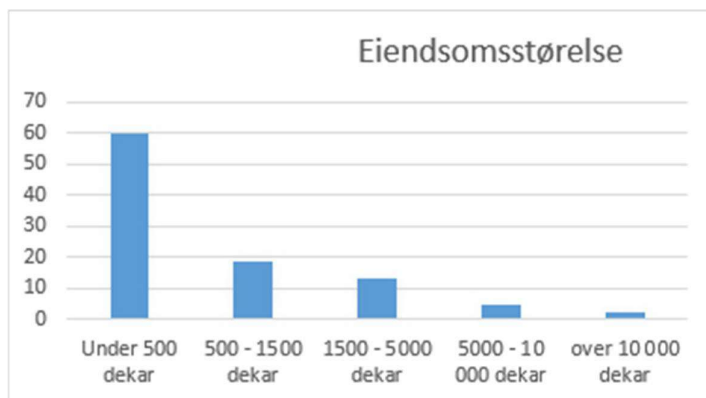
21 % av kommunens totale verdiskaping kommer fra landbruket (skog- og jordbruk med tilleggsnæringer). Rendalen er den kommunen i gamle Hedmark der størst andel av verdiskapingen i kommunen kommer fra primærnæringen. Ifølge SSB (2020) arbeider 101 personer i eget foretak innen jordbruk, skogbruk og fiske i Rendalen kommune. 35,5 % av Rendalens befolkning bor på en landbrukseiendom (2021). Hvert gårdsbruk skaper i gjennomsnitt over 2,5 arbeidsplasser ellers i samfunnet.

Jordbruksarealet i drift i Rendalen er ca 21 000 dekar (23 398 dekar mai 2017), hvorav 16 000 daa er grovfor, 4 000 daa korn og 1 000 daa potet, (i 2017 var tallene 20 413 dekar er fulldyrka jord, 335 dekar er overflatedyrka jord og 2 650 dekar er innmarksbeite). Jordarealet drives av 70 aktive brukere (som søker produksjonstilskudd), og 92 % av kommunens jordareal er i drift. Det er en høy andel leid jord; 49 %. Antall aktive bruk synker i gjennomsnitt med 2,5 bruk årlig, men produksjonen har likevel holdt seg stabil.

Antall aktive bruk per produksjon.

Det produktive skogarealet i kommunen er på ca. 1,1 million dekar og det avvirkes rundt 100 000 kubikkmeter tømmer årlig. Dette utgjør en førstehandsverdi opp mot 35 millioner kroner årlig. 73 % av skogressursen er privateid og ca. ¼ av skogeierne har postadresse utenfor kommunen. Det er 37 sysselsatte innen skogbruk i kommunen (2014-tall).

Eiendomsstruktur i prosent (produktiv skog).

Inneværende planperiode har vær svært krevende for beitebrukerne i Rendalen kommune. Mye rovdyr i beiteområdene har ført til svært store tap for sauebrukerne. Det har absolutt ikke vært noen forutsigbarhet for beitebrukerne i denne perioden og målet med minst mulig tap til rovvilt er langt fra oppnådd.

Rendalen kommune har i denne planperioden vært i blå sone. Dette er områder som er viktige for å oppnå bestandsmålene for rovvilt og inneholder viktige beiteområder. Grønn sone er områder som i sin helhet er prioriterte beiteområder der det ikke skal være rovdyr som representerer et skadepotensial. Siden bestandsmål for rovvilt er oppfylt for region 5 er det ikke lenger nødvendig at Rendalen skal være i blå sone, hele Rendalen kommune bør flyttes til grønn sone for å best mulig

prioritere beitebrukere i kommunen. Det er viktig at kommunen blir involvert i arbeidet med å rullere forvaltningsplanen og blir tatt med på råd i dette arbeidet.

Forvaltningsplan skal også vise hvordan rovviltnemda vil prioritere midler til forbyggende og konfliktdempende tiltak innenfor regionen. Et tiltak som Rendalen kommune mener bør bli prioritert er beredskapsarealer. Dette er arealer som er svært viktige ved akutte skadesituasjoner når det er behov for å gjennomføre forsinket slipp eller akutt sanking. Rendalen kommune mener også at storfe blir viktig å prioritere i neste forvaltningsplan for rovvilt. Kommunen har de siste årene sett at også storfe blir tatt av rovdyr, med økende bestand av rovdyr merkes det oftere at storfe på utmarksbeite blir jaget og stresset av disse.

4.5 INFRASTRUKTUR

Fylkesvei 30 gjennom Rendalen, som benyttes til beredskapsvei og omkjøringsvei, har i lengre tid vært i svært dårlig forfatning, og vegforbindelsen mot riksvei 3 og jernbane på den andre siden av kjølen er også krevende. Dette pekes på som en utfordring med tanke på å kunne tiltrekke seg virksomhet som krever inn- og uttransport av varer i vesentlig grad. For kommunale veger i Rendalen er det utarbeidet «[Hovedplan veg 2019 – 2026](#)»

5 REISELIVET OG HVORDAN OPPLIVE RENDALEN

En ønsket målsetting innen reiseliv må være å etablere flere helårs arbeidsplasser som vil gi økt verdiskapning innenfor en bærekraftig ramme!

For å oppnå det må det gjennomføres tiltak som sikrer at tilreisende turister og deltidsinnbyggere blir gjort oppmerksomme på hvilke attraktive opplevelser Rendalen har å by på, og hvordan disse kan kjøpes. Reiselivsnæringen må definere hvilke konkurransefortrinn vi i Rendalen har, og etablere salgskanaler i tråd med dette.

Rik tilgang på uberørt natur vil alene ikke være nok til å oppfylle målsettingen om flere helårs arbeidsplasser. Det må tilrettelegges for effektiv adkomst til attraksjonene, og i størst mulig grad etableres et samspill mellom flere aktører, slik at en attraksjon også kan inneholde tilbud om mat og overnatting.

Sammen med reiselivsnæringen må kommunen definere hva reiselivsnæringen og kommunen vil oppnå med reiselivssatsing. Det må defineres felles satsingsområder. Sentrale spørsmål vil blant annet være:

- Ønskes flere turister til allerede eksisterende bedrifter (det vil kunne gi flere helårs arbeidsplasser)
- Hvilke typer nyetableringer ønskes, hvilke markeder ønsker man å rette seg mot?
- Hvordan tilrettelegge for at ønskede aktører velger å etablere seg i Rendalen fremfor andre steder?

I et nylig gjennomført samarbeidsprosjekt med Stor-Elvdal kommune er det analysert og beskrevet sterke og svake sider;

Interne Styrker (bruke for det det er verdt)	Interne Svakheter (kan/må gjøre noe med)
<ul style="list-style-type: none"> • Naturen og naturgitte forutsetninger (store områder med variert, urørt og unik natur) • Kunst-/ kultur- og historie kompetanse • Samarbeid med Rendalstunet som «nav» • Mange unike kulturminner og kulturmiljøer • Jakt, fangst og i særdeleshet fiske – eldorado • Kulturarrangementer og festivaler • Ønske om – og vilje til – tettere samarbeid • Godt grunnlagsmateriale (mange forprosjekter) • Stadig flere er involvert / mye er forankret • Betydningen av bærekraft er til dels godt forankret lokalt • Økonomiske midler tilgjengelige • Alle ønsker konkretisering og fremdrift • Mye kan oppnås med små økonomiske midler • Helårs reisemål (sykkelstier, løypenett osv.) • Snøsikkert (Renåfjellet / Rendalen Løypelag) 	<ul style="list-style-type: none"> • Fragmentert reiseliv og næringsliv • Manglende (begrenset) samarbeid/nettverk • Digitalisering (mangelfullt/fragmentert) • Gjennomfartsområde – ikke reisemål • Lite tilgang på lokal risikokapital • Varierende og til dels liten vilje til satsning • Sprikende (og navlebeskuende) interesser • Uenighet om mål (hytter og snøscooterløyper vs. urørt og intakt natur) • Lite synlig («hemmelig») for omverdenen • Svak gjennomføringskraft (ord til handling) • Mangler ressurser og kapasitet for å sikre kontinuitet og fremdrift • Mangler salgbare produkter og «pakker» • Store avstander mellom ulike tilbud (vanskelig å fremstå som ett reisemål?) • Mangler formell organisering
Eksterne Muligheter (kjenne til/utnytte)	Eksterne Trusler (kjenne til /være forberedt)
<ul style="list-style-type: none"> • Utvikle salgbare natur- og kulturbaserte produkter og opplevelser inkl. «pakker» - sykkel, vandring, jakt, fiske, foto (unikt utgangspunkt) • Lokalmat (samordne/ivareta gamle oppskrifter/ kompetanse) - gårdsturisme / seterturisme • Tettere samarbeid næringsliv, reiseliv og kommune (Opplev Rendalen SA) • Stor gjennomfartstrafikk nord/syd (RV3 / FV30) • Samordne, samle og strukturere digital info • Bygge sterk merkevare (renommé) • Forankre ressursbruk (kommunale midler og bidrag fra private / næringsliv / reiseliv) • Sikre finansiering av det vi ønsker å utvikle • Aktive og støttende lokalpolitikere • Ta ut potensial hos hyttefolk (ressurser) • Sørge for at visjon og mål er bredt forankret • Tenke «utenfor boksen» • Velge et fåtall oppnåelige og forståelige mål • Øke bolyst (fritidsaktiviteter/kultur/foreninger) 	<ul style="list-style-type: none"> • Motsetninger både innad og mellom grender - ulike interesser (drar ikke alltid i samme retning) • Manglende «motor» og drivkraft for reiselivsutvikling (og næringsutvikling?) • Mangel på prosjektledelse og dedikerte ressurspersoner til å drive satsningen fremover • Manglende forståelse for helheten • Uhemmet hytteutbygging (arealbruk/ending) • Uenighet om samarbeid offentlig / privat • Negativt renommé / omdømme utad • Utbrenthet / sviktende engasjement hos frivillige • Befolkningsutvikling (færre og eldre) • Manglende fremtidstro / klimaendringer • Manglende vilje til satsning (gründerfilosofi) • Forverring av rammevilkår i næringsliv, landbruk og kommuneøkonomi • For stor vekt på bredt og overordnet samarbeid kan bidra til svekket lokal identitet / mindre «trøkk» • Økende sentralisering (vi blir utkant av utkanten)

I et arbeidsmøte der representanter fra Rendalen Næringsforening deltok sammen med Utvalg 2 ble det gitt gode innledende innspill av deltakere fra Distriktsenteret og Innlandet Fylkeskommune. Målet med arbeidsmøtet var å definere hva som vil være viktig; hva som skal ha prioritet i arbeidet med reiselivet i kommunen/regionen, og hva vi kan samarbeide om regionalt.

Oppsummert var det bred enighet om å gjøre prioriteringer rettet mot:

- Etablere arena for samarbeid innen reiselivet (motivere til samhandling og gjøre hverandre gode). Vi har en aktiv næringsforening som kan være en motor for å tilrettelegge for dette.
- Videreutvikle og markedsføre nettstedet Opplev Rendalen og Rendalstunet som skal være det fysiske stedet der Opplev Rendalen presenteres eller «vises frem».

- Gjennom Opplev Rendalen (digitalt og fysisk): sy sammen unike opplevelsespakker innen kultur, historie, natur, matopplevelser.
- Gjennom Opplev Rendalen (digitalt og fysisk): etablere system for booking, eventuelt i samarbeid med destinasjonsselskaper (regionalt). Viktig at all relevant informasjon kan finnes på ett sted.
- Forbedre merkevarebygging og markedsføring.
- Skape flere helårsarbeidsplasser (særlig vinter).

Opplistingen er ikke i prioritert rekkefølge.

6 GRUNNLAGSDATA - INNHENTING AV INFORMASJON - MEDVIRKNING - INNSPILL

Noe tid etter at Utvalg 2 hadde startet arbeidet med å revidere Strategisk Næringsplan (SNP) fikk Rendalen kommune invitasjon fra Distriktssenteret – Kompetansesenter for distriktsutvikling og Innlandet Fylkeskommune om å delta i et pilotprosjekt kalt Veiledningspiloten. I samråd med Ordfører besluttet Utvalg 2 å takke ja til denne invitasjonen, og Distriktssenteret og Innlandet Fylkeskommune har vært til uvurderlig hjelp i arbeidet, særlig med koordinering av aktiviteter og innhenting av informasjon. De har blant annet bidratt til å gjennomføre først en spørreundersøkelse og deretter et digitalt gjestebud, samt et politisk verksted med kommunestyret dit også næringsliv, lag og foreninger var invitert.

6.1 SPØRREUNDERSØKELSE

Våren 2021 ble det, i samarbeid med Distriktssenteret og Innlandet Fylkeskommune, gjennomført en spørreundersøkelse rettet mot næringsdrivende på ulike stadier, alle fra gründere til næringsdrivende med lang fartstid, kommunale politikere og kommunalt ansatte.

I spørreundersøkelsen ble det fremsatt ulike påstander knyttet til kommunens rolle som forvaltningsmyndighet, tjenesteprodusent, entreprenør og om kommunens evne til å skape handlingsrom for næringsutvikling og vekst.

Mange mente at kommunen sin rolle som entreprenør og forvalter har forbedringspotensial. Tilsvarende ble det uttrykt at kommunen må bli bedre til aktivt å involvere lokalt næringsliv i anbudsprosesser.

- Viktig å få til gode møteplasser
- Vi må ha en aktiv SNP
- Kommunen må bli flinkere til å se næringslivets behov
- Det må være lettere for lokalt næringsliv å bli med i anbudsprosesser
- Gode areal- og reguleringsplaner vil være viktig
- God infrastruktur - viktig
- God og rask saksbehandling – viktig
- Kommunen må være «mer på» da den får henvendelser fra næringslivet

I forhold til kommunens rolle som tjenesteprodusent kom det fram at kommunen må legge til rette for:

- God kommunikasjon
- Kompetansebygging / kunnskapsformidling

I forhold til kapasitet så mener mange at intensjonene er gode, men at handlekraften er svak. I dette ligger det at mange mener at kapasiteten til å følge opp næringslivet burde være bedre.

6.2 DIGITALT GJESTEBUD (SWOT-ANALYSE)

I juni 2021 ble det det invitert til et digitalt gjestebud der hovedhensikten var å samle inn synspunkter på hva som oppfattes å være styrker og svakheter, muligheter og utfordringer kommunen har med tanke på å kunne lykkes med næringsutvikling, eventuelt hva som kan gjøre at vi ikke lykkes. Det ble også stilt andre spørsmål, og etterspurt forslag til konkrete tiltak eller tilbud som ville gjøre Rendalen mer attraktiv for virksomheter som ønsker å etablere seg i kommunen. Gjestebudet rettet seg mot næringsdrivende, lokale politikere og offentlig ansatte, men også mot innbyggere, ungdom og deltidsinnbyggere. Gjestebudet ble arrangert i samarbeid med Rendalen Næringsforening, med bistand og veiledning fra Distriktssenteret og Innlandet Fylkeskommune. Det kunne ha vært en høyere deltagelse i gjestebudet, men mange av innspillene gikk mye på det samme både i forhold til styrker, svakheter, muligheter og utfordringer. Det er lagd ordskyer som viser hvilke synspunkter som fremkom under de ulike spørsmålene. Utvalget har forsøkt å sammenfatte en tolkning av de uttrykkene som forekommer mest.

6.2.1 Styrker:

Det fremstår som en styrke at kommunen har store arealer og dermed muligheter til å regulere nødvendige områder til industri og handel, og at det er gode muligheter for turisme og helårige fritidsaktiviteter. Det pekes på som en styrke at primærnæringene jord- og skogbruk er sterke, og videre at kommunen har mye kulturhistorie og et rikt kulturliv. Det oppfattes å være en styrke at utbyggingen av bredbånd er et fokusområde.

Som styrke er også nevnt at frivilligheten er utstrakt, og at kommuneøkonomien er god.

Nytenking
Delingskultur
Avstand til markedet
Befolkningsnedgang (få barnefamilier)
Begrenset framsnaking
Satsningsvilje
Få aktive skogbrukere og satsning på skogbruk
Fragmentert næringsliv
Begrenset kollektiv mulighet
Fagkompetanse i kommunen
Samarbeid og nettverk
Utnytte regulerte hyttefelt
Geografisk isolert
Rendalen er ukjent
Handelslekkasje
Svart arbeid

Det går igjen i kommentarene at det mangler vilje til å satse, at samarbeid og nettverk er mangelfullt, og at «framsnaking» av de som lykkes med noe er begrenset. Det pekes på som en svakhet at det er dårlig kultur for deling.

Mange peker på som en svakhet at Rendalen ligger geografisk isolert.

6.2.3 Muligheter:

Mange har pekt på at det å ha et levende nettsted som «Opplev Rendalen» vil gi store muligheter. Det ligger store muligheter i utvikling av jakt, fiske, bærplukking og friluftsliv med utmarka som ressurs – (men vi må tørre å «heie på» hverandre)! Det pekes også på at det ligger store muligheter i å øke satsing på fritidsbebyggelse (hytter). Det er muligheter for å tiltrekke seg (kompetanse)arbeidsplasser ved å tilrettelegge for at innbyggere eller deltidsinnbyggere kan tilbys plass i et kontormiljø.

Demografien oppfattes som en utfordring. Kommunen har over tid hatt, og har synkende innbyggertall samtidig som at gjennomsnittsalderen blir høyere.

Rovdyrproblematikken oppfattes som en betydelig utfordring som truer landbruksnæringen og bolysten. Det oppleves vanskelig å skaffe risikokapital, noe som gir manglende driv innen næringsutvikling.

6.3 POLITISK VERKSTED - KOMMUNESTYRET OG INVITERTE

I forkant av kommunestyremøtet den 23. september 2021 ble det arrangert et politisk verksted med kommunestyret, der også næringslivet samt lag og foreninger var invitert. Verkstedet ble ledet av representanter fra Distriktssenteret. Utvalget vurderer det slik at deltakerne var rimelig samstemte i forhold til hva det vil være viktig å ta tak i og/eller bygge videre på.

Landbruksbasert næring (jord, skog, utmarksforvaltning) har vært utgangspunktet for bosetting og virksomhet i Rendalen i uminnelige tider. Det synes å være bred enighet om at «det er dette vi har, og dette vi må bygge videre på».

Flere pekte også på viktigheten av å etablere (videreutvikle) godt samarbeid mellom kommunen som myndighet og tilrettelegger og næringsaktører. Vi må alle bidra til å gjøre hverandre gode, samhandle og framsnakke hverandre!

Tradisjonelt er vi Rendøler fornøyd med å ha det slik vi har det. Vi må være mer aktive – tørre å tenke mer utradisjonelt og etablere en kultur for å heie fram de som vil prøve noe nytt!

Rendalen næringsforening arrangerte et møte med ungdomsskoleelevene på Fagertun, hvor temaet var «hva må vi gjøre for å prøve å lokke ungdommen hjem til Rendalen etter endt utdanning og med litt livserfaring i sekken.» Ungdommene ble utfordret med, «hva mener ungdommen i Rendalen, at kommunen må satse på/legge til rette for, slik at dere flytter tilbake til Rendalen etter endt utdanning?»

Svarene ble oppsummert fra elevrådet med følgende punkter:

- støtteordning til bønder
- få i gang settefiskanlegget (oppdrettsanlegget)
- flere arbeidsplasser
- få til flere samlingsplasser (eks pub)
- åpne Aasheim igjen
- kjøpesenter
- pusse opp Rendalen
- kino
- stolheis i Renåfjellet

I samarbeid med flere kommuner har Distriktssenteret gjennomført en spørreundersøkelse om bærekraft våren 2022. Rendalen kommune har deltatt i dette prosjektet. Undersøkelsen er ikke en planlagt del av forarbeidet knyttet til revidering av Aktiv Strategisk Næringsplan, men det legges likevel en link til undersøkelsen her, slik at de som er interessert lett kan finne denne. Funnene i undersøkelsen om bærekraft er på flere områder bra samstemt med informasjon som er innhentet i forbindelse med revideringen av næringsplanen.

7 HANDLINGSDELEN 2022-2023

Alle handlinger skal aktivt bidra til å skape en utviklingskultur som gir kraft, inspirasjon og handlingsrom til lokale ildsjeler, entreprenører og investorer som vil ivareta og utvikle eksisterende og skape nye arbeidsplasser. Handlingene skal være i tråd med [FN's bærekraftsmål](#), med fokus på de 7 som er uthevet, i likhet med Innlandsstrategien:

- Stimulere til at eksisterende næringsliv blir omstillingsdyktig og robust nok til å møte utfordringene i framtida
- Øke samhandlingsmuligheter for aktører som retter seg mot hyttemarkedet
- Være pådriver og bidra til konkurransedyktige infrastrukturløsninger innen bredbånd, vei og bane. Rendalen skal ha et tilbud som er på høyde med sentrale strøk.
- Etablere arena for samarbeid innen reiselivet (motivere til samhandling og gjøre hverandre gode). Vi har en aktiv næringsforening som kan være en motor for å tilrettelegge for dette.
- Videreutvikle og markedsføre nettstedet Opplev Rendalen og Rendalstunet som skal være det fysiske stedet der Opplev Rendalen presenteres eller «vises frem».

- Gjennom Opplev Rendalen (digitalt og fysisk): sy sammen unike opplevelsespakker innen kultur, historie, natur, matopplevelser. Være pådriver for utvikling av effektive distribusjonsløsninger for lokale produkter, og utvikle virksomhetene knyttet til landbruket og øke verdiskapingen innen bygdenæring, herunder lokal mat og utmarks- og skogressurser
- Gjennom Opplev Rendalen (digitalt og fysisk): etablere system for booking, eventuelt i samarbeid med destinasjonsselskaper (regionalt). Viktig at all relevant informasjon kan finnes på ett sted. Øke etablererкомпетansen og stimulere produktutvikling innen kultur- og naturbasert reiseliv
- Forbedre merkevarebygging og markedsføring. Utnytte potensiale for verdiskaping på kulturnæring

STRATEGI

Fjellregionens mål skal nås gjennom målrettede aktiviteter innen hovedinnsatsområdene kommunikasjon, næringsutvikling, kompetanseutvikling og infrastruktur. Bærekraftige og miljøvennlige løsninger skal prege tiltakene som iverksettes.

Rendalen skal med utgangspunkt i egne fortrinn få til en omstilling og utvikle framtidens bærekraftige lokalsamfunn. Sammenhengene mellom bosetting, næringsliv og identitet er viktige, og strategisk arbeid med samfunns- og næringsutvikling har målsetting om å sikre sysselsetting og bosetting ved aktivt å ta i bruk natur og kultur.

7.1 INFRASTRUKTUR

7.1.1 Bredbånd og mobildekning

Tiltak 1		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Tilnærmet 100% dekning	Ila 2023	Drifts-/prosjektmidler
Om tiltaket	Bygge ut bredbåndskapasitet og mobildekningen i gjenværende bolig- og hytteområder, gjøres i samarbeid med innbyggerne.		
Ansvar	Kommunedirektør		
Deltagere	Innbyggere, Fylkeskommunen		

7.1.2 Standardheving og flere trafiksikringstiltak på og langs RV3, FV30 og FV237

Tiltak 2		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Redusere risiko og øke sikkerhet samt attraktivitet for ferdsel i Rendalen.	Kontinuerlig	Veieiere/kommune
Om tiltaket	Aktiv dialog for videre standardheving og flere trafiksikringstiltak på og langs RV3, FV30 og FV237. Trivselstiltak, rasteplasser og innfallsporter.		
Ansvar	Ordfører		
Deltagere	Rendalen Næringsforening, Norges Lastebileier-Forbund, Foreldrenes arbeidsutvalg, Velforeninger og grendekontakter		

7.1.3 Elektrifisering av Rørosbanen

Tiltak 3		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Klima miljø og tilgjengelighet	Kontinuerlig	Statlige midler
Om tiltaket	Være pådriver for elektrifisering av Rørosbanen og at østlig alternativ velges gjennom Hamar		
Ansvar	Ordfører		
Deltagere	Politiske partier, Arbeidsutvalget (AU), Regionrådet og Jernbaneforum for Rørosbanen		

7.1.4 Kollektivtilbud

Tiltak 4		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Bedre kollektivmulighetene i skoleferier	2022	Innlandet fylkeskommune
Om tiltaket	Opprettholde busstilbudet innen og til/fra Rendalen, samt togtilbudet, også i skoleferier		
Ansvar	Ordfører, Kommunedirektør		
Deltagere	Innlandet trafikk, regionrådet og politiske partier		

7.2 NÆRINGSUTVIKLING

LOKALPOLITISK NIVÅ

7.2.1 Etablering og næringsutvikling

Tiltak 1		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Bedre næringsattraktiviteten	Kontinuerlig	Løpende drift
Om tiltaket	Sikre gode rammebetingelser for etablering og næringsutvikling i Rendalen, stimulere til nettverksbygging/samhandling		
Ansvar	Kommunestyret, Formannskapet og Ordfører		
Deltagere	Kommunedirektør		

7.2.2 Bedriftsbesøk folkevalgte

Tiltak 2		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Bli kjent med næringslivet og hvilke utfordringer som næringslivet har	Kontinuerlig	Løpende drift
Om tiltaket	Bedriftsbesøk for lokale folkevalgte. Minst ett besøk årlig for Formannskapet og ett besøk for Kommunestyret i valgperioden		
Ansvar	Ordfører		
Deltagere	Kommunestyret og Formannskapet		

VIRKEMIDDELAPPARAT

7.2.3 Førstelinjetjeneste

Tiltak 3		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Bidra til økt nettverksbygging og kompetanseheving	Kontinuerlig	Løpende drift
Om tiltaket	Sikre tilfredsstillende førstelinjetjeneste – være «døråpner» til øvrig virkemiddelapparat, aktuelle utviklingsmiljøer og samarbeidspartnere		

Ansvar	Kommunestyret
Deltagere	Kommunedirektør, Rendalen Næringsforening

7.2.4 Regionale virkemiddelapparatet

Tiltak 4		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Synliggjøre muligheten for bistand til gründere og for næringslivet	Kontinuerlig	Egenandeler/fondsmidler
Om tiltaket	Delta i samarbeidet om videreutvikling av det regionale virkemiddelapparatet for næringslivet		
Ansvar	Ordfører, Kommunedirektør		
Deltagere	Regionrådet, Kommunedirektørforum, regionale kompetansemiljøer og lokale næringsmedarbeidere		

7.2.5 Gründerkvelder og etablererkurs

Tiltak 5		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Kompetansehevende tiltak for gründere og etablerere	Årlig	Innlandet fylkeskommune
Om tiltaket	Bidra til gjennomføring av regionale gründerkvelder og etablererkurs		
Ansvar	Innlandet fylkeskommune og Kommunedirektør		
Deltagere	Klosser, Innovasjon Norge og Rendalen Næringsforening		

ØVRIGE NÆRINGSTJENESTER

7.2.6 Arenaer for hele næringslivet

Tiltak 6		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Skape dialog, samarbeid og samhold mellom og med næringslivet	Kontinuerlig	Løpende drift
Om tiltaket	Tilrettelegge arenaer for hele næringslivet gjennom tiltak frokost-/lunsj-møter		
Ansvar	Kommunedirektør, Ordfører og Rendalen Næringsforening		
Deltagere	Administrativ og politisk gruppe, Klosser, etablerere, Innovasjon Norge og Næringsaktører i Rendalen		

7.2.7 Etablere og tilby kontorplasser

Tiltak 7		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Ett tilbud og mulighet for å flytte arbeidet til Rendalen	2022	Investeringsmidler
Om tiltaket	Etablere og tilby kontorplasser med mulighet for både langtidsleie og korttidsleie. Kontorfellesskap på tvers av aktører. Kartlegge behovet i hele Rendalen		
Ansvar	Kommunedirektør, Ordfører		
Deltagere	Rendalen Næringsforening		

7.2.8 Mot svart arbeid

Tiltak 8		Tidsforbruk	Finansiering
----------	--	-------------	--------------

Mål	Økt verdiskaping og fjerne ukulturen med svart arbeid	Kontinuerlig	Løpende drift
Om tiltaket	Holdningsskapende arbeid mot svart arbeid – informasjon/kurs		
Ansvar	Rendalen Næringsforening		
Deltagere	Ordfører, Kommunedirektør, lokalt næringsliv, NAV, Skatteetaten, bedriftsnettverk og relevante organisasjoner		

7.2.9 Banktjenester lokalt

Tiltak 9		Tidsforbruk
Mål	Opprettholde en bankvirksomhet i Rendalen –	Kontinuerlig
Om tiltaket	Lokalt næringsliv og innbyggere trenger banktjenester lokalisert i Rendalen –	
Ansvar	Ordfører og lokalt næringsliv	
Deltagere	Alle næringsdrivende og øvrige innbyggere	

7.2.10 Risikokapital

Tiltak 10		Tidsforbruk
Mål	Kartlegge muligheter for tilgang til risikokapital	Kontinuerlig
Om tiltaket	Guide, rettlede bedrifter ovenfor banker og finansieringsinstitusjoner som kan stille risikokapital til disposisjon	
Ansvar	Ordfører og kommunedirektør	
Deltagere	Rendalen Næringsforening	

7.2.11 Drive aktiv bedriftsutvikling

Tiltak 11		Tidsforbruk
Mål	Kompetansehevende tiltak for å synliggjøre potensialet i bedriftene	Kontinuerlig
Om tiltaket	Drive aktiv bedriftsutvikling samt innhente riktig kompetanse, videreføre eksisterende virksomheter	
Ansvar	Den enkelte bedrift	
Deltagere	Rendalen Næringsforening, Innovasjon Norge, Klosser	

7.3 LANDBRUK JORD- OG SKOGBRUK

7.3.1 Motivere til å videreutvikle bonden, skogeieren og utmarksforvalteren

Tiltak 1		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Stimulere til økt verdiskaping igjennom videreføring av råvarer	Kontinuerlig	Prosjektmidler
Om tiltaket	Motivere til å videreutvikle bonden, skogeieren og utmarksforvalteren som bedriftsleder – informasjon/kurs/kompetansehevede tiltak		
Ansvar	Kommunedirektør		
Deltagere	Faglagene og grunneiere, evt. også Rendalen Næringsforening		

7.3.2 Ny giv i Rendalslandbruket

Tiltak 2		Tidsforbruk	Finansiering
----------	--	-------------	--------------

Mål	Stimulere til økt verdiskaping	2024	Fondsmidler
Om tiltaket	Slutføre prosjekt «Ny giv i Rendalslandbruket» iht. plan, samt utrede nytt prosjekt med økt fokus på videreføring og verdiskaping		
Ansvar	Kommunedirektør		
Deltagere	Faglagene, enkeltpersoner, bedrifter/gårdsbruk, grendelag		

7.3.3 Konfliktdependende tiltak for å begrense rovdyrskader

Tiltak 3		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Tilrettelegging og skape tryggere rammer for beitenæring	2022	FKT-midler Frist 15/1 årlig
Om tiltaket	Bistå beitelaga med forebyggende og konfliktdependende tiltak for å begrense rovdyrskader, herunder skadefellingslag, samt jobbe for en stående fellingstillatelse av rovdyr i prioritert beiteområde.		
Ansvar	Ordfører		
Deltagere	Beitelagene, beitebrukere, grunneierlag, jakt & fiskeforeninger og skadefellingslag		

7.3.4 Tiltaksstrategi for skogbruket

Tiltak 4		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Bedre rammene for skogbruket	Kontinuerlig	Statlige SMIL og NMSK-midler
Om tiltaket	Videreføre tiltaksstrategi for skogbruket i Rendalen med to år. Fokus på energiskogbruk, f.eks. utnyttelse av hogstavfall		
Ansvar	Kommunedirektør		
Deltagere	Kontaktutvalget for skogbruket og arbeidsgruppa for SMIL-ordningen		

7.3.5 Sekretariat til lag/foreninger

Tiltak 5		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Etablere et organ eller en stilling der lag og foreninger kan kjøpe administrative tjenester	Kontinuerlig	Brukerne
Om tiltaket	Det blir stadig mer komplekst å drifte et lag eller en forening rent administrativt. Ofte vegrer medlemmer seg for å ta tillitsverv nettopp på grunn av dette. Dette kan avhjelpest ved å etablere en mulighet for å kunne kjøpe ønskede tjenester for styre/ledelse i slike organisasjoner		
Ansvar	Kommunedirektøren		
Deltagere	Lag og foreninger, PND, kultur		

7.3.6 Optimalisere fiskeforvaltning for sports- og næringsfiske

Tiltak 6		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Felles fiskekort for hele Rendalen	2021-2024	Prosjektmidler
Om tiltaket	Samordne og optimalisere fiskeforvaltning for sports- og næringsfiske mht. biologi og organisering		
Ansvar	Rettighetshaverorganisasjoner, rettighetshaverne		
Deltagere	Statsforvalteren, Kommunedirektør, lokalt reiseliv/handel, forsknings-, forvaltnings- og markedsaktører		

7.4 KULTUR OG REISELIV

7.4.1 Verdiskaping innen reiseliv/besøksnæringer

Tiltak 1		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Øke inntjeningen i reiselivsnæringen	Kontinuerlig	Prosjektmidler og spleiselag
Om tiltaket	Tilgjengelig gjøre attraktivitetene, bedre skilting for reiselivet. Utvikle nye attraksjoner, aktiviteter og opplevelser. F.eks. kiting (kurs) på Storsjøen eller Lomnessjøen. Utarbeide undervisningsopplegg for sesongbaserte guider (skoleungdom) for alt som kan tiltrekke seg ulike målgrupper.		
Ansvar	Kommunedirektør/prosjektleder		
Deltagere	Rendalen kommune, Rendalen Næringsforening, Sjøen Landskapsvernområde, Rendalen Naturligvis, Anno Musea i Nord-Østerdal og Regionrådet		

7.4.2 Utvikle Rendalen som bærekraftig eldorado for jakt, fiske og friluftsliv

Tiltak 2		Tidsforbruk	
Mål	Rendalen må bli nummer 1 i regionen	Kontinuerlig	
Om tiltaket	Utvikle Rendalen som bærekraftig eldorado for jakt, fiske og friluftsliv – bygge merkevaren – «Veidekulturfestivalen – Fiskefesten»		
Ansvar	Rettighetshavere, Opplev Rendalen SA		
Deltagere	Kommunedirektør, relevante lag/foreninger og næringsaktører		

7.4.3 Pilegrimsleden

Tiltak 3		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Stimulere til at Rendalen kommer på kartet i fht Østerdalsleden	2022-2030	Prosjekt- og fondsmidler
Om tiltaket	Pilegrimsleden – Østerdalsleden mot tusenårsjubileet i 2030, og oppbyggingen av Lia gård som et pilgrimsenter		
Ansvar	Kommunedirektør, Lia gård		
Deltagere	Grunneiere, næringsaktører (bl.a. Lia gård), reiselivsbedrifter og frivillige		

7.5 ØVRIGE NÆRINGS LIV

7.5.1 Initiere til næringssamarbeid

Tiltak 1		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Håndverkere, entreprenører samles for å arbeide for lokal verdiskaping	Kontinuerlig	Løpende drift
Om tiltaket	Initiere til næringssamarbeid og økt verdiskaping innen bygg- og anleggsbransjene, øke konkurransefortrinn - nettverksbygging		
Ansvar	Kommunedirektør		
Deltagere	Ordfører, Rendalen Næringsforening og bransjen		

7.5.2 Lokal verdiskaping basert på lokale råvarer og tjenester

Tiltak 2		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Utnytte potensialet i eksisterende råvarer	2022-	Fondsmidler/ Prosjektmidler
Om tiltaket	Bidra til økt lokal verdiskaping basert på lokale råvarer og tjenester – smaken av Østerdalen videreutvikles		
Ansvar	Kommunedirektør, Opplev Rendalen SA		

Deltagere	Næringsdrivende og aktuelle samarbeidspartnere bl.a. Kunnskapsparken. Skogbruket, jordbruket, gründere.
-----------	---

7.5.3 Tilrettelegge for produktpakker

Tiltak 3		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Videreutvikling av salg og produksjon for «pakketering» SAMHANDLING	2022-	Fondsmidler/ Prosjektmidler
Om tiltaket	Tilrettelegge for produktpakker (varer og tjenester) – digital formidling. Ferdig pakker for besøkende fra ankomst til avreise – nettverksbygging og samhandling		
Ansvar	Kommunedirektør		
Deltagere	Rendalen Næringsforening, relevant næringsliv og ildsjeler/frivillige		

7.5.4 Næringsarealer til videre vekst og utvikling

Tiltak 4		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Sikre arealer for utvikling og etablering av næringsvirksomhet i Rendalen	2022-	Løpende drift
Om tiltaket	Avsette/sikre næringsarealer til videre vekst og utvikling – ved rullering av kommuneplan. Åkrestrømmen og Elvål er pr i dag de eneste i planen, se på potensialet ved flere plasser bla. Hanestad (RV3 og jernbanen)		
Ansvar	Kommunedirektør/ordfører		
Deltagere	Rendalen Næringsforening, relevant næringsliv og ildsjeler/frivillige, grunneiere		

7.6 KOMPETANSEUTVIKLING

7.6.1 Styrke regionale skole- og kurstilbud

Tiltak 1		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Økt tilflytting, etablering og vekst i Rendalen	2022-2023	Løpende drift
Om tiltaket	Styrke regionale skole- og kurstilbud på fagområder som er viktig for regional utvikling, ref etablering av folkehøyskole - lærlingeordninger		
Ansvar	Ordfører/Kommunedirektør		
Deltagere	Innlandet fylkeskommune, Høyskolen i Innlandet og Rendalen Næringsforening		

7.6.2 Arrangementsutvikling

Tiltak 2		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Ta vare på og utvikle eksisterende tradisjoner og kulturer	2022-2024	Prosjektmidler
Om tiltaket	Arrangere eller formidle kurs/seminarer om arrangementsutvikling og tradisjonshåndverk. Opprette søkbare ordninger for små og mellomstore arrangementer – opprette årshjul		
Ansvar	Kommunedirektør i samarbeid med Regionrådet		
Deltagere	Rendalen Næringsforening, Sjølen Landskapsvernområde, frivillige og Høyskolen Rena		

7.6.3 Arrangere ambassadørkurs

Tiltak 3		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Bedre Rendølenes holdninger til besøksforvaltning, kulturbygging	Kontinuerlig	Prosjektmidler
Om tiltaket	Skape og utvikle ambassadører for Rendalen – kundeopplevelsen i fokus for besøkshåndtering		
Ansvar	Rendalen Næringsforening, Ordfører		
Deltagere	Kommunen, næringsdrivende, lag/foreninger og innbyggere, Sølen Verneområdestyre, Opplev Rendalen SA		

7.6.4 Formidlingen av lokalhistorie, kulturminner og natur- og kulturverdier

Tiltak 4		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Styrke formidlerrollen, føre historiene videre, kunnskapsformidling	Kontinuerlig	Prosjektmidler
Om tiltaket	Styrke kunnskapen om og formidlingen av lokalhistorie, kulturminner og natur- og kulturverdier som grunnlag for økt tilhørighet og verdiskaping		
Ansvar	Kommunedirektør, Historielaget		
Deltagere	Reiselivs- og kulturnæringer, oppvekstsektoren og Sølen Verneområdestyre		

7.6.5 Forsknings- og utviklingsmiljøer inklusiv bioøkonomi

Tiltak 5		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Skape/utvikle flere produkter av råvarene våre	Kontinuerlig	Løpende drift
Om tiltaket	Styrke samarbeid med forsknings- og utviklingsmiljøer inklusive bioøkonomi. F.eks. gran til fiskefor – mosens antibakterielle effekt		
Ansvar	Kommunedirektør		
Deltagere	Klosser, Innovasjon Norge og Innlandet fylkeskommune		

7.6.6 Lærlingeplasser i kommunal og privat sektor

Tiltak 6		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Hjelp til håndtering av lærlingeressurser	Kontinuerlig	Løpende drift
Om tiltaket	Stimulere/oppfordre til flere lærlingeplasser i kommunal og privat sektor, samt kartlegge hvilke yrkesgrupper er det behov for fremover		
Ansvar	Ordfører/Kommunedirektør		
Deltagere	Innlandet fylkeskommune, skolene, Rendalen Næringsforening og Ungdomsrådet		

7.6.7 Ungt Entreprenørskap og SUM-messa

Tiltak 7		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Engasjere og bevisstgjøre ungdommen	Kontinuerlig	Løpende drift
Om tiltaket	Aktivt bidra til Ungt Entreprenørskap og SUM-messa (kjennskap/muligheter, sommerjobb/jobb)		
Ansvar	Kommunedirektør		
Deltagere	Skolene, næringslivet og Rendalen Næringsforening		

7.6.8 Regionale utdanningsmuligheter

Tiltak 8		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Kartlegging, avdekke behov	Kontinuerlig	Løpende drift
Om tiltaket	Informere om regionale utdanningsmuligheter og forventet langsiktig behov i næringslivet		
Ansvar	Kommunedirektør		
Deltagere	Skolene, næringslivet, Rendalen næringsforening, NAV og utdanningsøkende		

7.7 MARKEDSKOMMUNIKASJON

7.7.1 Utarbeide en næringsoversikt

Tiltak 1		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Få bedre oversikt over det totale næringslivet	Kontinuerlig	Løpende drift
Om tiltaket	Utarbeide en næringsoversikt – hvem tilbyr hvilke varer og tjenester i Rendalen		
Ansvar	Kommunedirektør		
Deltagere	Rendalen Næringsforeningen		

7.7.2 Rendalen som ideelt oppvekststed

Tiltak 4		Tidsforbruk	Finansiering
Mål	Øke antall innbyggere/besøkende	Kontinuerlig	Fondsmidler
Om tiltaket	Lage promoteringsfilm for Rendalen som ideelt oppvekststed med gode barnehager og skoler, friluftaktiviteter, kultur, sang og musikk osv.		
Ansvar	Kommunedirektør		
Deltagere	Barne- og ungdomsorganisasjoner/lag-/foreninger, Sølen Verneområdestyre		